

Dr Dušica Palačković, redovni profesor,
Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu

PROCESNI INSTRUMENTI U FUNKCIJI ZAŠTITE PRAVA NA ZAKONSKO IZDRŽAVANJE DETETA

Autorka u radu, polazeći od značaja procesnih rešenja za ostvarenje svakog supstancijalnog prava, pa i prava dece na zakonsko izdržavanje, analizira zakonodavna rešenja jednog broja država regiona i iznosi teorijske stavove o specifičnim načelima koja se u parnicama za zakonsko izdržavanje prihvataju i primenjuju. Prati način regulisanja i primenu, putem konkretnih procesnih instituta, pre svega istražnog i načela oficijelnog postupanja sudova, kao i prava na pristup pravosuđu, posebno principa suđenja u razumnom roku. Pri tome, pokušava da odgovori na pitanja koliko su, i da li su, adekvatni usvojeni procesni instrumenti koji se primenjuju u postupcima za izdržavanje, a pre svega da omoguće brzu, efikasnu, a onda i potpunu zaštitu dece kojima je izdržavanje neophodan, a često i jedini, izvor sredstava za egzistenciju i razvoj. Takođe, nastoji da prepozna nedostatke regulative i predlaže izvesne smernice za izmenu propisa koji regulišu ovu oblast.

Ključne reči: parnični postupci za izdržavanje, istražno načelo, oficijelnost, suđenje u razumnom roku, hitnost postupanja

1. Uvodna razmatranja

Pravo na izdržavanje svakako je jedno iz korpusa dečijih prava mada se na međunarodnom nivou, ne formuliše kao samostalno. Ipak, posredno, kroz "pravo svakog deteta na životni standard koji odgovara fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i socijalnom razvoju" (pravo na primereni standard, čl. 27 st. 1 Konvencije o pravima deteta),¹ ono se može prepoznati, a izričito se pominje u kontekstu konkretizacije obaveza, odnosno odgovornosti država članica na preduzimanju svih neophodnih mera kako bi dete "dobilo izdržavanje od roditelja..."(čl. 27 st. 4). Uz to, u realnim životnim okolnostima su brojne, a kriza braka i porodice upućuje na zaključak da su i sve brojnije, situacije u kojima su doprinosi za izdržavanje (zakonsko), nažalost, jedina sredstva kojima se obezbeđuje i opstanak i razvoj dece. Sve veće lično siromaštvo, koje je posledica dugotrajne ekonomske krize na nacionalnim i globalnom, svetskom

---

¹ Konvencija o pravima deteta, usvojena od strane Generalne skupštine UN 20. novembra 1989. godine, ratifikovana 1990. godine, Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 15/1990 (u daljem tekstu "Konvencija"); Videti Implementation Handbook for Convention on the Rights of the Child, Article 27: Child's Right to an Adequate Standard of Living, General Measures of Implementation, dostupno na: <http://www.crin.org/docs/resources/publications/hrbap/IHCRC/art27Checklist.doc>, 10.02. 2015.

nivou, uzrokuje da se, najčešće, kroz doprinose za zakonsko izdržavanje ne mogu obezbediti sredstva u obimu neophodnom za postizanje oba pomenuta cilja - opstanka ili životne egzistencije deteta i njegovog svestranog razvoja u skladu sa potencijalima.² Narušeni sklad bračnih i porodičnih odnosa onemogućava spontanost u staranju o zajedničkoj deci, finansijske neprilike onemogućavaju da izdržavanje dece bude na potrebnom nivou, a, uz to, država, takođe siromašna, nije u poziciji da kroz različite vidove socijalnih davanja ili privilegija zameni ili nadomesti obavezu izdržavanja primarnih kategorija.³ Krećemo se u začaranom krugu!?! Ipak, odnos između dve pomenute kategorije dužnika je ključni. Kada roditelji i druga lica nemaju, ili nemaju dovoljno sredstava, država mora da ih obezbedi.

Pravo na zakonsko izdržavanje prati se prvenstveno u kontekstu sadržine "roditeljskog prava", čiji su smisao, zapravo, mnogo pre i mnogo više, roditeljske dužnosti,⁴ one koje slede iz veoma široko postavljene obaveze staranja o deci. Možda je najbliže istini da je reč o skupu odgovornosti, dužnosti i prava koja imaju za cilj zaštitu ličnih i imovinskih prava i interesa (maloletne) dece,⁵ stoga što staranje, kao pojam ili već po sebi, upućuje na odgovornosti, obaveze. Ne treba zaboraviti da se, po pravilu, obaveza izdržavanje dece produžava i nakon punoletstva, u različitim modalitetima, ali najčešće uslovljeno

---

² Up. st. 2 čl. 27. Konvencije; Videti Harju, A, Thoróð, A.B, *Child Poverty in a Scandinavian Welfare Context - From Children's Point of View*, Child Ind Res, 2010, DOI 10.1007/s12187-010-9092-0, dostupno na: www.nfbo.org/getfile.ashx?cid=323121&cc=3&refid=1, odnosno stav da čl. 27 promovise obavezu države, da, ukoliko roditelji, kao prvenstveno odgovorni nisu u situaciji da obezbede adekvatne uslove života za dete, država mora preuzeti tu obavezu; Videti i *Let's Talk About Rights, National Human Rights Consultation Toolkit, 2009, Australian Human Rights Commission*, str. 3, dostupno na:

http://www.humanrights.gov.au/sites/files/content/letstalkaboutrights/downloads/HRA_young.doc, 10.02.2015, gde se, nrp., kao jedan od nedostataka na nacionalnom nivou navodi nepostojanje posebnog komesara za decu i mlade koji bi promovisao i štitio sva prava dece (postoje u smislu promovisanja najboljeg interesa deteta, dakle, partikularno), kao i da se dečija zaštita primarno ostvaruje kroz regulativu na nižem nivou a ne na federalnom.

³ Ipak, videti, u ovom kontekstu, čl. 69 st. 2 Prednacrta Građanskog zakonika RS, Knj. III, dostupno na: <http://arhiva.mpravde.gov.rs/lt/articles/zakonodavstvo-aktivnost/gradjanski-zakonik>, 10.02.2015, str. 32, gde se "država i roditelji", i to upravo tim redom, utvrđuju kao odgovorni za obezbeđenje maksimalnih uslova za ostvarivanje prava deteta.

⁴ Čl. 67. Porodičnog zakona Republike Srbije (u daljem tekstu "PZ RS"), Službeni glasnik RS, br. 18/2005, 72/2011 - dr. zakon i 6/2015, kao i Draškić, M, *Porodično pravo i prava deteta*, Beograd, 2009, str. 276-277. Prema Ponjavić, Z, *Porodično pravo*, Beograd, 2014, str. 272, reč je, pre svega, o pravu roditelja prema deci koje proističe iz roditeljskih dužnosti, slično, kao o "pravu i dužnosti", uz opravdanje da se na ovaj način ističe način vršenja ovog prava, odnosno "aktivno vršenje sadržaja prava", te da ono, zapravo i ne podrazumeva izbor da se nešto ne uradi, što bi sledilo iz apsolutnog karaktera ovog prava, Komar-Janjić, M, *Porodica sa stanovišta prava*, Pravni život, br. 7-8, 1995, str. 71.

⁵ Čl. 129 Porodičnog zakona Federacije Bosna i Hercegovina (u daljem tekstu "PZ F BiH"), prečišćeni tekst, Službene novine Federacije BiH, br. 35/05, Zakon o izmenama i dopunama Porodičnog zakona Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, br. 31/14, dostupno na https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/porodicni_zakon_Federacije_BiH.pdf, 22.01.2015.

redovnim školovanjem, koje bi se moralo tumačiti kao "uredno", a ne kroz svojstvo "redovnog" školovanja, npr. "redovnog studenta"⁶

Činjenica da se pravo na primeren životni standard Konvencijom direktno povezuje uz pravo deteta na razvoj, koje se, opet, formuliše i u kontekstu prava na život (čl. 6 st 2), takođe upućuje na zaključak o izuzetnoj važnosti ovog prava. On je, u praksi, najmanje nivo standarda dužnika kada su dužnici roditelji, ali i više od toga.⁷ Nacionalna zakonodavstva ga načelno promovišu, ali su problem i njegova konkretizacija u svakom pojedinačnom slučaju i nepovoljne društvene i porodične okolnosti. Praksa pokazuje da sudovi, u parničnim postupcima o zakonskom izdržavanju, često, ali i osnovano, vodeći računa o (nepovoljnim) okolnostima na strani dužnika izdržavanja, dosuđuju iznose kojima se teško može obezbediti i sam opstanak, pa svojim odlukama idu kontra potrebi obezbeđenja "primerenog standarda" dece.

Ostvarivanje ovog prava u sudskim postupcima, adhezionim ili samostalnim,⁸ naročito kada su u pitanju deca, ima niz posebnosti. Čini se, pri tome, da odluka o njegovom egzistiranju nije poseban problem, s obzirom da je zakonom regulisano u pogledu poverioca i dužnika kao i redosleda lica koja, osim roditelja, imaju ovu obavezu. No, već pri utvrđivanju obima sud mora iskoristiti sve dopuštene, specifične procesne instrumente kako bi odlučio u najboljem interesu deteta, naročito u uslovima regulative koja obiluje pravnim standardima. Specifičan procesni instrumentarij posledica je primene niza posebnih načela koja su u postupcima za zakonsko izdržavanje, a najčešće i u svim postupcima iz porodičnih odnosa, relevantna. Adekvatnost jednog broja procesnih instituta cilju, a to je, generalno, pomenuti najbolji interes deteta, u

---

⁶ Više, Winkler, S., *O uzdržavanju punoljetne djece*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta Rijeka (1991) v. 35, br. 2, 2014, str. 610, kao i sudske odluke iz napomena br. 41-46, dostupno na: http://hrcak.srec.hr/index.php?show=toc&id_broj=10631, 10. 03. 2015.,

⁷ Videti, npr, Odluku 8 Broj: P-675/2012-23, Općinskog suda u Vukovaru, od 10. veljače 2015, dostupno na: <http://e-oglasna.pravosudje.hr/sites/default/files/os-vu/1446493.pdf>, 10. 03. 2015, u kojoj se poziva na odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske, U-III-2688/05, od 29. XI 2007, kojom se utvrđuje obaveza roditelja da izdržavaju svoju maloletnu decu pri čemu ta obaveza nije ograničena materijalnim mogućnostima roditelja, što znači da su roditelji dužni izdržavati svoju maloletnu decu makar to bilo i nauštrb ličnog materijalnog standarda. Videti i odredbu čl. 215 PZ F BiH, odnosno da su roditelji dužni angažovati sve svoje mogućnosti i sposobnosti u izdržavanju dece.

⁸ Inače, postojanje parnice za razvod braka nije, prema stavu teorije, smetnja za to da zajedničko dete (ili deca) pokrene protiv jednog od roditelja samostalan postupak radi plaćanja izdržavanja, videti, Triva, S; Dika, M., *Gradjansko parnično procesno pravo*, Zagreb, , 2004, str. 784, koji prihvataju stav sudske prakse izražen u odluci Vrhovnog suda RH, Rev 1383/82 - NZp 22-97. Ili, ne primenjuju se pravila o zabrani dvostruke litispendencije. Ipak, mogao bi se otvoriti problem kod izričitih zahteva istaknutih u bračnom sporu ili sporu za utvrđivanje očinstva ili materinstva. On se, pak, u teoriji shvata samo kao "predlog o sadržini odluke" i nije obavezujući, stoga što o ovakvim pitanja koja se tiču dece sud odlučuje po službenoj dužnosti, tako Poznić, B, Rakić-Vodinić, V., *Gradansko procesno pravo*, Beograd, 2010, str. 460. Dakle, reč je o odstupanju od načela dispozicije. Ovo utoliko pre vodi zaključku da nema zabrane paralelnog vođenja bračnog spora, npr, i spora o izdržavanju, kao samostalnog.

kojoj su meri i takva, ekskluzivna rešenja, primerena i dovoljna, da li je i u kom vidu moguće dalje prilagođavanje ili uvođenje novih, pitanja je koje se moraju stalno, iznova postavljati

2. Pravna priroda prava na zakonsko izdržavanje

Obaveza (obligacija), odnosno pravo na (zakonsko) izdržavanje proističe iz za pravo relevantnih činjenica - brak, srodstvo i vanbračna zajednica, dakle iz porodičnih odnosa, a posledica je porodične solidarnosti, odnosno obaveze uzajamnog pomaganja u okvirima uže ili šire grupe lica povezanih porodičnim vezama.⁹ Obaveza je uređena zakonima koji regulišu porodične odnose, otuda i predznak "zakonska."¹⁰ Tako, PZ RS, odredbom čl. 8 st. 1, izdržavanje određuje kao "pravo i dužnost članova porodice određenih ovim zakonom".¹¹ Cilj zakonskog regulisanja ove obaveze (odnosno prava) svakako je, minimalistički gledano, obezbeđenje osnovnih životnih potreba¹² kada lice ne može samostalno da ih obezbede ili to ne može da učine u neophodnom obimu.¹³ Čini nam se,

---

⁹ Ponjavić, Z, op cit, str. 353, 354.

¹⁰ Draškić, M, op. cit, str. 355.

¹¹ Prema odredbi čl. 281 Obiteljskog zakona Republike Hrvatske (u daljem tekstu "OZ RH"), iz 2014, dostupno na: http://www.narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_75_1404.html, 10. 03. 2015: "Uzdržavanje je dužnost i pravo roditelja i djece, bračnih i izvanbračnih drugova i srodnika u ravnoj lozi, kad je to predviđeno ovim zakonom", odnosno u prvom je planu obaveza, dužnosti, što je u skladu sa konstatacijama teorije da je reč o izrazu porodične solidarnosti, odnosno dužnosti uzajamnog pomaganja u okvirima porodice (PZ RS, npr, samo u slučaju obaveze izdržavanja majke deteta, čl. 153, izlazi iz okvira porodičnih odnosa). Slično i odredba čl. 213 PZ F BiH, kao i čl. 231 PZ R Srpske.

¹² Definicije izdržavanja su unekoliko različite u pravnoj literaturi. Vujović, R, *Pravo na zakonsko izdržavanje po novom Porodičnom zakonu*, Zbornik radova "Novine u porodičnom zakonodavstvu", Niš, 2006, str. 178, zakonsko izdržavanje objašnjava kao pravnu vezu (juris vinculum) koja je utemeljena na realnim porodičnim vezama koje nastaju iz braka, odnosno vanbračne zajednice i iz odnosa srodstva"; Ponjavić, Z, op. cit, str. 356, smatra da je reč o obavezi jednog lica da obezbedi sredstva za život drugom licu kome je to potrebno, dodajući konstataciju da u pravnom smislu izdržavanje predstavlja samo onu obavezu koja je snabdevena sankcijom, odnosno mogućnošću intervencije države koja joj mora obezbediti poštovanje, ali i da, pored podmirivanja osnovnih životnih potreba obuhvata i elemente koji zavise od načina života pojedinca i nivoa razvoja društva; Draškić, M, op. cit, str. 355, izdržavanje shvata kao pravni odnos između dve određene strane u kome jedna strana (poverilac izdržavanja) ima pravo da zahteva od druge strane (dužnika izdržavanja) određeno davanje, koje se sastoji u obezbeđenju sredstava za zadovoljenje osnovnih životnih potreba. Nalazimo i stav da je osnovni cilj ovog instituta "održanje života i zdravlja putem zadovoljavanja nužnih potreba člana porodice", dakle minimum minimuma, videti Jović, O., *(Ne)mogućnost raspolaganja pravom na zakonsko izdržavanje*, str. 280, Zbornik radova "Harmonizacija građanskog prava u regionu", Pravni fakultet Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, 2003, dostupno na: <http://pravnik.rs/Download/Zbornik-Harmonizacija/HGPIII4.pdf>, 02.03.2015

¹³ Indikativno je da se u starijoj literaturi govori o "potrebama", a ne osnovnim, egzistencijalnim ili nužnim. Tako, "Izdržavanje znači redovno snabdevanje jednog lica materijalnim dobrima u cilju podmirivanja njegovih potreba", Gams, A, *Bračno i porodično imovinsko pravo*, Beograd, 1966, str. 110; Mladenović, M, *Porodično pravo*, Knj. II, Beograd, 1981, str. 561-562, pod zakonskim izdržavanjem razume "dužnost i pravo članova porodice, kojim se obezbeđuje redovno davanje u novcu ili u drugim materijalnim dobrima licu koje ne može samo obezbediti svoju egzistenciju, u

ipak, da ovakav pristup, posebno kada su deca poverioci, mora ustupiti mesto širem ili onom koji promovise standard "primerenih uslova".

Pravo zakonskog izdržavanja je lično imovinsko pravi regulisano imperativnim normama. Posledica lične prirode ovog prava je, u okviru materijalnopravnih dejstava, nemogućnost prenošenja prava bilo kojoj vrstom pravnog posla, zatim da smrt primaoca ili davaoca izdržavanja vodi gašenju prava,¹⁴ a potraživanje na osnovu zakonskog izdržavanja ne mogu biti predmet kompenzacije sa drugim obavezama izraženim u novcu.¹⁵ Dalja konsekvenca je da se strane u ovom obligacionom odnosu koji je zakonom uređen u pogledu prava i obaveza, ne mogu o samom pravu na izdržavanje sporazumevati, konkretnije ne postoji mogućnost odricanja od prava na izdržavanje.¹⁶

Pravo na zakonsko izdržavanje ne zastareva,¹⁷ a isplaćeni iznosi se ne vraćaju, što se u slučaju izdržavanja dece opravdava izvršavanjem zakonske obaveze u okviru staranja o deci.¹⁸ Nadalje, ovo pravo se ostvaruje za buduće vreme, ali se, s obzirom na situacije kada se u adhezionim postupcima odlučuje o izdržavanju dece, može pojaviti problem od kog momenta se izdržavanje dosuđuje (npr, od momenta podnošenja tužbe za razvod braka ili od momenta isticanja zahteva za izdržavanje, ako je izričito istaknut).¹⁹ Pomenimo u tom smislu čl. 306 OZ RH, upravo kada je izdržavanje dece u pitanju, kojim je dopušteno da maloletno dete zahteva izdržavanje za prošlo vreme (up. čl. 289. OZ RH).

Visina dosuđenog izdržavanja je promenljiva, odnosno može se povisiti ili umanjiti usled promene okolnosti na osnovu kojih je doneta odluka o visini sume izdržavanja.²⁰

---

cilju podmirivanja svih njegovih potreba (potpuno izdržavanje), ili samo jednog dela njegovih potreba (delimično izdržavanje)";

¹⁴ Videti odredbu čl. 167 st. 1 t. 2 PZ RS Tako i sudska praksa, npr., Gž br. 6803/99 - P. br. 8993/89, kao i Gž. 7405/00, presuda Okružnog suda u Valjevu, od 14. 03. 2000, da je pravo na izdržavanje lično imovinsko pravo, ne ulazi u zaostavštinu i ne prelazi na naslednike, dostupno na: http://www.advikatsimic.rs/html/sudska_praksa.html, 23.01.2015.

¹⁵ Videti odredbu čl. 341 t. 5 Zakona o obligacionim odnosima (u daljem tekstu "ZOO"), Službeni list SFRJ, br. 29/78, 39/85, 57/89, Službeni list SRJ br. 31/93, Službeni list SCG, br. 1/2003 - Ustavna povelja SCG

¹⁶ Videti, npr, čl. 8 st. 2 PZ RS; čl. 286 st. 1 OZ RH, kao i st. 2, da se: "Ovlašćenici prava na uzdržavanje mogu odreći već stečenih prava po osnovi uzdržavanja, odnosno mogu s njima raspolagati na neki drugi način", pri čemu se odricanje ili raspolaganje na drugi način ne primenjuje na izdržavanje maloletne dece i čl. 23 st. 3 Porodičnog zakona Republike Srpske (u daljem tekstu "PZ R Srpske"), Službeni glasnik Republike Srpske, br. 54/02, dostupno na: http://advokat-prnjavorac.com/zakoni/porodici_zakon_RS.pdf, 10. 03. 2015, kao i čl. 213 st. 3 PZ F BiH.

¹⁷ Videti čl. 373 st. 3 ZOO, ali mogu zastareti pojedinačna davanja koja su dospela u roku od tri godine za svaki pojedinačno, zatim i čl. 372 st 1 i čl. 381 st. 1 i čl. 372 st. 1 ZOO i specifična pravila za dete kao poverioce prema roditelju koji ne živi sa njim iz čl. 289. OZ RH,

¹⁸ No, pravo regresa postoji za lice koje je faktički davalo izdržavanje, a nije imalo takvu obavezu, i to od lica koje je bilo dužno da daje izdržavanje, npr., čl. 165 st. 1 PZ RS

¹⁹ Draškić, M, op. cit., str. 357 i Ponjavić, Z, op. cit., str. 360, kao i sudske odluke koje autori citiraju.

²⁰ Čl. 164 PZ RS, čl. 285 OZ RH, čl. 263 st 1 PZ R Srpske, čl. 245 PZ F BiH

3. Posebnosti primene procesnih načela, istražno načelo

Delotvorna sudska zaštita svih prava iz okvira porodičnih odnosa, koja podrazumeva efikasnost postupka u kome se odlučuje o samom supstancijalnom pravu, ali i postupka prinudnog izvršenja, svakako je imperativ i obaveza prema čl. 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.²¹ Odnosi se na sve postupke, nezavisno od toga koja se prava štite, ali značaj pojedinih prava uslovljava i potenciranu zaštitu na nacionalnom i međunarodnom nivou. To se, primarno, postiže specifičnostima u odnosu na primenu niza načela građanskih sudskih postupaka, a kako je, pri tome, parnični postupak osnovni vid zaštiti porodičnih prava, pa i prava na uzdržavanje, to će pažnja biti usmerena na njegove posebnosti. Uobičajeno se, u ovom kontekstu, prati primena istražnog načela, načela poverljivosti, hitnosti i oficijelnosti, odnosno izuzeci od primene opštih načela parnične procedure, što korespondira okolnosti da su svi sudski postupci o pravima iz korpusa porodičnih prava i normirani kao posebne procedure.

U okviru teme ovog rada zapravo je i najvažnije pomenuti prevagu²² istražnog načela u odnosu na raspravno. Posebno se ovo tiče ovlašćenja suda pri utvrđivanju iznosa zakonskog izdržavanja, odnosno potreba poverioca i mogućnosti dužnika od koji direktno zavisi. Kako su i u ovim postupcima stranke svakako ovlašćene da iznose činjenice i predlažu dokazna sredstva, uloga suda suštinski je dvojaka - on je dužan da, u skladu sa raspravnim načelom, podstiče, odnosno inicira da stranke prikupljaju i iznose procesni materijal, ali i da ga samostalno prikuplja. O tome da li je u oba slučaja reč o primeni inkvizitorskog metoda nema, međutim, u teoriji, saglasnosti.²³

Načini formulisanja ovog načela u zakonodavstvima država našeg regiona unekoliko se razlikuju, i mogu biti predmet tumačenja, ali i njegovo situiranje u sporovima iz oblasti porodičnih odnosa, ali je pravilo u postupcima za izdržavanje.²⁴ Tako, PZ RS (čl. 205), ovlašćenje sud da utvrđuje činjenice koje nisu sporne među strankama, a može i samostalno istraživati činjenice koje

---

²¹ Konvencija je, uz dodatne Protokole, ratifikovana Zakonom objavljenim u Službenom listu SCG, Međunarodni ugovori, br. 9/2003 i 5/2005

²² Izraz koristi Poznić, B; Rakić-Vodinelić, V, *Građansko procesno pravo*, Beograd, 2010, str. 456, a na sličan način, kao o "pojačanim" inkvizitorskim ovlašćenjima suda" govore i Triva, S; Dika, M, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 2004, str. 760.

²³ Stanković, G, *Osnovna načela parničnog postupka Republike Srbije*, Zbirka radova "Unapređenje u sprovođenju ZPP: praksa u Srbiji i regionu", Beograd, 2006, str. 5; Čalića, B; Omanović, S, *Građansko procesno pravo*, Sarajevo, 2000, str. 55, koji konstatuju da se aktivna uloga suda u prikupljanju procesne građe odvija u dva stepena, ili u okviru raspravnog načela, tzv. nepotpuna inkvizitorska ovlašćenja, ili kroz tzv. potpuna inkvizitorska načela; Triva, S; Dika, M, op. cit, str. 178, 179, pak, vide ulogu suda u prvom slučaju kao "aktivnu poticateljsku" u okvirima raspravnog načela.

²⁴ Tako, PZ RS, čl. 205, npr, prihvata za sve postupke "u vezi sa porodičnim odnosima", isto i PZ F BiH, (čl. 278 st. 4), za sve posebne parnične postupke (up. odredbu čl. 272) kao i Porodični zakon Republike Crne Gore (u daljem tekstu "PZ RCG"), dostupno na: http://media.cgocce.org/2013/06/10-Porodicni_zakon.pdf, 23.01.2015, (čl. 318), dok OZ RH (čl. 350, up. čl. 349 st. 1) ograničava primenu na statusne stvari, stvari roditeljskog staranja, ličnih odnosa i mera zaštite prava i "dobrobiti" deteta.

ni jedna stranka nije iznela,²⁵ dok, npr. OZ RH (čl. 350), ovlašćuje sud da utvrđuje činjenice koje stranke nisu iznale u postupku i da dokazuju i činjenice koje su stranke priznale u postupku.²⁶ Primetimo da je primena "ovlašćenje" suda, normativno gledano, ali obaveza zaštite najboljeg interesa deteta, njegove "dobrobiti", uslovljava, zapravo, obavezu suda da primeni istražni metod kada god proceni, posumnja, da stranke izbegavaju iznošenje procesne građe relevantne za spor, kada posumnja da je priznanje, ili prosto neosporavanje činjeničnih tvrdnji protivne stranke suprotno najboljem interesu dece. Takođe, utvrđivanje najboljeg interesa deteta, kao načelo najvišeg ranga, uslovljava primenu istražne maksime u njenom najširem značenju, bez obzira na okolnost da stranke u sporu, po pravilu iznose svoje, različite verzije događaja, i predloge dokaznih sredstava. Praktična konsekvencija je da sud mora sve relevantne činjenice koje nisu iznesene u sporu da "istražuje", otkriva, a onda i "utvrđuje", prikupljajući dokazna sredstva.²⁷ Ili, istražno načelo ostvaruje cilj pojačane zaštite dece samo ukoliko se tiče i prikupljanja činjenične građe i dokazivanja spornih, nespornih, odnosno priznatih činjenica.²⁸ Među nespornim svakako su u fokusu priznate činjenice, ali je, takođe, moguće pretpostaviti, da stranke koje samostalno učestvuju u postupku, iz najrazličitijih razloga - neznanja, neprepoznavanja, nesnalaženja, ne osporavaju navode protivnika. Ovo je, najčešće, posledica nemogućnosti plaćanja stručnog punomoćnika, a posebno je izraženo u uslovima nepostojanja funkcionalne besplatne pravne pomoći.

Istražna uloga suda posebno je značajna u primeni standarda "mogućnosti dužnika" i "potrebe poverioca",²⁹ bez obzira na to da nacionalna zakonodavstva daju izvesne kriterijume sudu za njihovu ocenu, utvrđivanje konkretne sadržine u praksi.³⁰ Za dužnika izdržavanja ovi se odnose na imovinsko stanje, primanja, mogućnosti sticanja uvećane zarade, mogućnosti zaposlenja, lične potrebe i dr., a za poverioca, posebno kada je to dete, najčešće na starosnu dob, lične prihode, imovinsko stanje, sposobnost za rad, mogućnosti za zapošljavanje, zdravstveno stanje, obrazovanje i dr.³¹ Parametar za

---

²⁵ Identičnu formulaciju daje i PZ RCG (up. čl. 318)

²⁶ Identično reguliše i PZ F BiH, odredbom čl. 278 st. 4, uz ograničenje koje se tiče situacija u kojima se zahteva sporazumni razvod braka

²⁷ Up. čl. 205 PZ RS i čl. 350. OZ RH

²⁸ PZ RS prihvata ovakav, ekstenzivan pristup, dok, npr., OZ RH obavezuje sud samo da dokazuje priznate, kao nesporne, činjenice. Interesantan je, u ovom kontekstu stav koji iznose Triva, S; Dika, M, op. cit., str. 760, koji, govoreći o primeni istražne maksime u postupcima iz porodičnih odnosa, pominju da je to u cilju "sprečavanja nedopuštenih dispozicija stranaka", mada kasnije generalizuju primenu na prikupljanje svih pravno relevantnih činjenica koje stranke nisu iznale i dokaza koje nisu predložile.

²⁹ U teoriji se, sasvim ispravno, o visini alimentacije u konkretnom slučaju govori kao o jednačini sa dve nepoznate, videti Panov, S., *Određivanje i promena visine izdržavanja - nekoliko dilema*, Zbornik "Ostvarivanje i zaštita prava na zakonsko izdržavanje", Kragujevac, 2002, str. 77.

³⁰ Ibidem, str. 77-80

³¹ Nivo obaveza dužnika izdržavanja nije, prema stavu sudske prakse, razlog umanjenju njegove obaveze koja je već utvrđena, tako za "tekuća ulaganja" videti Gž 2639/11, od 19. 10. 2011, Bilten sudske prakse Apelacionog suda u Novom Sadu, br. 3/2011, a za "svojevoljno promenjene okolnosti", Gž 2 394/13, od 17- 07. 2013, Bilten sudske prakse Apelacionog suda u Novom Sadu,

određivanje sume izdržavanja je "najmanje" životni standard roditelja.³² Različita je i uloga suda, dok PZ RS govori o utvrđivanju "visine izdržavanja", OZ RH, npr., obavezuje sud da utvrdi "ukupne materijalne potrebe deteta" koje se "odnose na: troškove stanovanja, prehrane, odijevanja, higijene, odgoja, obrazovanja i skrbi o djetetovom zdravlju" (čl. 311). Zaštitnu ulogu ima i regulisanje tzv. minimuma ukupnih materijalnih potreba za mesečno izdržavanje deteta, kao i minimalni iznos izdržavanja u Srbiji o kome, međutim, sud samo "vodi računa".^{33 34}

Obaveza suda da utvrdi ukupne materijalne potrebe deteta ima smisla samo uz dodatni mehanizam proširenja njenih dejstava na druge obveznike izdržavanja, pa i državu, u slučaju da roditelj kao dužnik nema dovoljno sredstava ili ne ispunjava obaveze uredno.³⁵ Jedan od procesnih mehanizama u ovom smislu je i proširenje tužbe na druga lica (tužene) od strane tužioca ili organa starateljstva, kako bi se obezbedilo dejstvo presude i na njih, ali ova vrsta suparničarstva uslovljena je pristankom novih tuženih.³⁶ Obaveza dostavljanja odluke o ukupnim sredstvima za izdržavanje organu starateljstva ili centru za socijalni rad, po sebi je, međutim, nedovoljna.³⁷ Tek ukoliko bi, kada se utvrdi ukupna suma neophodna za izdržavanje i da dužnik (dužnici) nisu u mogućnosti da je i podmire, sud morao da obavesti o tome ex offo, npr., organ starateljstva, kao što to predviđa PZ F BiH,³⁸ odnosno da se tada sredstva moraju osigurati iz budžetskih (utvrđuje ovo kao dužnost države), postigao bi se viši nivo zaštite dece. U svakoj drugoj soluciji dostavljanje odluke pa makar i o ukupnim sredstvima potrebnim za izdržavanje vodi postupku za ostvarenje zakonom predviđenih socijalnih davanja koji je dug i neizvestan.

Pojačavajući uticaj istražne maksime u ovom kontekstu, dakle u utvrđivanju ukupnih mogućnosti roditelja kao dužnika izdržavanja, OZ RH je, uz obavezu da sam prikaže ukupne neto prihode, odnosno sva stalna i

---

br. 6/2014, dostupno na: <http://www.sudskapraksa.com/bilten-sudske-prakse-apelacionog-suda-unnovom-sadu.html>, 15.03.2015.

³² Videti, npr., čl. 162 st. 3 PZ RS i čl. 311 st. 2 OZ RH, kao i čl. 160 PZ RS, čl. 307, odnosno i čl. 311 OZ RH, na osnovu koga se ukupne materijalne potrebe deteta odnose na "troškove stanovanja, prehrane, odijevanja, higijene, odgoja, obrazovanja i skrbi o zdravlju".

³³ Videti čl. 160 st. 4 PZ RS, da se minimalna suma izdržavanja određuje kao naknada za hranjenika odnosno lice na porodičnom smeštaju, a periodično je utvrđuje resorno ministarstvo, ali Zakon ne koristi, kako je rečeno, pojam "ukupna suma potrebna za izdržavanje. Pomenuti minimalni iznos trenutno je 23 267, 00 dinara, na osnovu odluke Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, br. 339-00-00002/2015, dostupno na: demo.paragraf.rs/documents/editorial/statistika/27_stat.htm, 12. 03. 2015.

³⁴ Način izigravanja pravila o "zaradi"odnosno plati od koje se procentualno određuje iznos za izdržavanje pokazuje primer Ministarstva spoljnih poslova RS kada je u slučaju jednog ambasadora osnovica bila plata od 600 evra, ali ne i naknade koje je primao po osnovu uvećanih troškova života i uslova rada i naknade za izdržavanje članova porodice koje su iznosile ukupno 3 412,2 evra, dostupno na: <http://www.teleprinter.rs/razotkriveni-kako-ambasadori-plaćaju-manju-alimentaciju-tvrdeći-da-im-je-plata-600-evra.html>, 10.01.2015

³⁵ Videti Prednacrta Građanskog zakonika Srbije, Knj. III, op. cit., str. 79,80, čl. 193-197

³⁶ Panov, S., op. cit., str. 81.

³⁷ Prema čl. 427. OZ RH, čl. 308. st. 3 PZ F BiH, čl. 282 PZ RS

³⁸ Čl. 237 PZ FBiH

privremena novčana primanja, kao i popis imovine po zahtevu suda, dao ovlašćenje sudu da od relevantnih državnih organa i drugih nadležnih institucija, fizičkih i pravnih lica, traži sve podatke, ali i da uzme u obzir sve druge mogućnosti sticanja zarade u skladu sa godinama, obrazovanjem i radnom sposobnošću.³⁹ Pri tome, njegove novčane obaveze mogu biti uzete u obzir samo ako traju duže vreme i nužne su za zadovoljenje osnovnih životnih potreba. Za pretpostaviti je da i onde gde nema ovakvih izričito utvrđenih ovlašćenja suda on može, u okviru generalne primene istražnog načela, da traži podatke od nadležnih organa ili službi, ali zakonsko regulisanje potencira i daje na značaju.

U ovom kontekstu može se pratiti i uloga Centra za socijalno staranje, odnosno organa starateljstva.⁴⁰ Tako, OZ RH, reguliše i njegovu ulogu kao pomoćnog organa suda,⁴¹ odnosno obavezuje ga da po nalogu suda "utvrđuje i dostavlja" podatke o porodičnim, imovinskim i socijalnim prilikama stranaka što upućuje na ulogu pomoćnog istražnog organa.⁴² Da je značaj Centra za socijalno staranje u Hrvatskoj u stvarima izdržavanja dece posebno potenciran govori i odredba čl. 319, o obavezi upozoravanja roditelja koji je pravnosnažno osuđen da daje izdržavanje, posebno da ima i pravo na podnošenje krivične prijave za neispunjavanje obaveze.⁴³ I PZ F BiH utvrđuje dužnost organa starateljstva da na zahtev suda "pribavi sve podatke od značaja za donošenje odluke o izdržavanju."⁴⁴ Nasuprot tome, PZ RS ne određuje precizno ulogu organa starateljstva.⁴⁵ U delu o postupcima za izdržavanje obavezuje se sud da mu dostavi odluku, a sam organ vodi evidenciju i dokumentaciju o izdržanim licima (čl. 282). Da je njegova uloga prilično fluidna pokazuje i regulisanje postupka posredovanja, koji može biti poveren organu starateljstva,⁴⁶ u kome je jedan od ciljeva, čak najvažniji, postizanje sporazuma o vršenju roditeljskog

---

³⁹ Čl. 313 st 2,3 i4. OZ RH

⁴⁰ Čl. 12 PZ RS

⁴¹ Čl. 356 t. 2 OZ RH

⁴² Triva, S, Dika, M, op. cit., str. 182. Prethodni OZ RH, (NN, br. 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 25/11, 25/13, 05/15, čl. 278, dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>, 20. 03. 2015, da brižljivo ispituje imovinske prilike stranaka, a posebno odgovaraju li iskazani prihodi stvarnom stanju.

⁴³ Iz ove odredbe sledi i da dete ima pravo na privremeno izdržavanje u skladu sa posebnim propisom.

⁴⁴ Vidi odredbu čl. 241 PZ F BiH

⁴⁵ Teorija u Srbiji ga vidi kao "učesnika sui generis", videti Poznić, B; Rakić-Vodinić, V, op. cit, str. 105, a u sudskoj praksi, npr., u uslovima primene čl. 355 starog ZBPO RS, zauzet je stav da je dužan dati mišljenje o tome u kakvim se uslovima za život i razvoj nalaze zajednička deca i šta je potrebno preduzeti da se obezbedi njihovo vaspitanje, zbrinjavanje i izdržavanje, u situaciji kada jedan od bračnih drugova odbije da učestvuje u postupku mirenja, pa i samo na osnovu ostvarenih kontakata da drugim bračnim drugom koji saraduje, Gž. br. 5286/98 - P. br. 2713/98, kao i Gž. br. 146/2000 - P. br. 5162/99, da mišljenje Centra za socijalni rad o poveravanju deteta posle razvoda braka nije mišljenje veštaka, presuda Okružnog suda u Beogradu, dostupno na: www.advokatsimic.rs/html/sudska_praksa.html, 23. 01. 2015.

⁴⁶ Čl. 232 st. 3 PZ RS

prava.⁴⁷ Ovaj organ pominje se samo u kontekstu "psiho-socijalnog savetovanja" po pristanku supružnika, dakle, uloga je savetodavna.

Pokazuje se nužnim da se preciziraju istražna ovlašćenja suda u utvrđivanju stvarnih, realnih materijalnih prilika dužnika izdržavanja, preko specifičnih zadataka, ali i organa starateljstva, kada je reč o zakonodavstvu u Srbiji.⁴⁸

Treba, svakako, podsetiti da se istražna ovlašćenja suda odnose na situacije u kojima nije postignut sporazum roditelja o vršenju roditeljskog prava, a kada je do sporazuma došlo, na ispitivanje da li je on u najboljem interesu deteta, kao i pri utvrđivanju mišljenja deteta određenog uzrasta u saradnji sa referentnim institucijama.⁴⁹

4. Ograničenja načela dispozicije (oficijelnost)

U osnovi se ograničenje primene načela dispozicije različito reguliše u porodičnim zakonima država u regionu. Uglavnom, jedinstveno se reguliše princip da sud nije vezan granicama tužbenog zahteva za izdržavanje, ali su u odnosu na dispozitivne radnje kojima se okončava parnični postupak - priznanje i odricanje od tužbenog zahteva, sudsko poravnanje, presuda zbog propuštanja ili izostanka rešenja i dijametralno suprotna.

Tako, PZ RS, pre svega, ne pominje ovakve vidove disponiranja u okvirima samostalnog postupka za izdržavanje. Sistematika zakona, odnosno isključenje ovih (svih ili samo nekih) načina okončanja za pojedine postupke iz porodičnih odnosa upućivala bi na zaključak da su svi oni dopušteni u postupku za izdržavanje, stoga što nisu izričito zabranjeni.⁵⁰ Ovakvo zaključivanje problematizuje, međutim, način normiranje postupka za vršenje roditeljskog prava, u kome su pomenute dispozicije isključene odredbom čl. 271, a sud, ako nema sporazuma roditelja, odlučuje ovde, uz ostalo, i o izdržavanju (čl. 272. st. 2 PZ RS). Istovremeno, u teoriji je izrečen stav da se u svim sporovima za izdržavanje primenjuju pravila samostalnih parnica, što odgovara pravnoj sigurnosti, odnosno jednakim pravilima postupanja u istim pravnim stvarima.⁵¹

Pristup PZ F BiH (čl. 278 st. 1,2) je potpuno isključenje mogućnosti donošenja ovih presuda kao i zaključenja sudskog poravnanja. Izričita zabrana, u srpskom pravu,⁵² sledi jedino za presudu zbog propuštanja, stoga što se u sporovima iz porodičnih odnosa tužba ne dostavlja na odgovor tuženom (čl. 204

---

⁴⁷ Videti čl. 241 st. 1,2 PZ RS, o svrsi nagodbe, odnosno čl. 245 st. 1 PZ RS, kojim se kao obavezni element nagodbe određuju sporazum o vršenju roditeljskog prava, uz sporazum o deobi zajedničke imovine

⁴⁸ Inače, odredba čl. 270, o davanju "nalaza i mišljenja" od strane organa starateljstva na zahtev suda tiče se samo postupka za zaštitu dečijih prava i postupka o vršenju roditeljskog prava, a ne i samostalnih postupaka za izdržavanje, npr. što sledi iz metoda regulisanja u PZ RS

⁴⁹ Čl. 65 st. 6 PZ RS

⁵⁰ Suprotno Poznić, B, Rakić-Vodinelić, V., op. cit, str. 472, odnosno formulacija "kao i u drugim bračnim i porodičnim sporovima".

⁵¹ Triva, S, Dika, M., op. cit, str. 784.

⁵² Videti i čl. 317 st. 2 PZ RCG

st. 2 PZ RS).⁵³ Čini nam se da i ovo rešenje za jedan broj posebnih parničnih postupaka, pa i za izdržavanje, treba analizirati sa aspekta povoljnosti i mana, imajući u vidu da u nizu zakona država u regionu nema ovog ograničenja u postupcima u vezi porodičnih odnosa uopšte.

Jedno od prihvatljivih rešenja u odnosu na pomenute načine okončanja parničnih postupaka svakako daje OZ RH, koji, pre svega, prepoznaje razliku odricanja od prava ili dužnosti izdržavanja u odnosu na odricanje od tužbenog zahteva, dakle po pravnoj prirodi samih radnji.⁵⁴ Dopušteno je donošenje presuda zbog propuštanja i izostanka ukoliko je dete tužilac, što ima smisao zaštite deteta, ali i sankcionisanja tuženog koji izbegava uključivanje u postupak. Generalno, u sporovima o izdržavanju deteta dopuštene su i presudu na osnovu priznanja i odricanja. U svim ovim situacijama opšti uslov je da je to u skladu sa "dobrobiti" deteta.⁵⁵ Ili, disponiranje predmetom spora dopušteno je "uz nadzor suda".⁵⁶ Isti princip važi i u odnosu na izričito predviđenu mogućnost zaključenje sudskog poravnanja u svim ovakvim postupcima.⁵⁷

Pri tome, čini nam se, sudsko poravnanje je i najmanje sporna radnja disponiranja⁵⁸ stoga što se svaki sporazum o poveravanju dece ili vršenju roditeljskog prava, a onda i o izdržavanju, proverava sa aspekta najboljeg interesa deteta, a predmet je način i(ili) visina izdržavanja.⁵⁹ Uz to, treba uzeti u

---

⁵³ Čl. 350 ZPP RS, odnosno uslove za donošenje presude zbog propuštanja

⁵⁴ Čl. 349, st. 1,3 OZ RH. U teoriji procesnog prava se odricanje i priznanje tužbenog zahteva, prema većinskom stavu, shvataju kao materijalne dispozitivne parnične radnje koje su odlučujući osnov za donošenje presuda, Poznić, B; Rakić-Vodinić, V., op. cit, str. 366, 365., odnosno kao materijalne procesne dispozicije ili raspolaganja stranaka koje se odnosi na sam predmet spora, Triva, S; Dika, M., op. cit, str. 601, a šire videti kod Dika, M., *Gradansko parnično pravo, Knj. V, Parnične radnje*, Zagreb, 2008, str. 307-311, kao i Dika, M., *Presuda na osnovu priznanja*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 5-6, 2012, ste. 1885-1911, dostupno na: http://hrcak.srec.hr/index.php?show=toc%id_broj=8118, 15. 03. 2015.

⁵⁵ Videti odredbe čl. 425 OZ RH, kao i Aras, S., Dispozitivne presude u sporovima o uzdržavanju djece, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta Rijeka (1991) v. 30, br. 2, 2009, dostupno na http://hrcak.srece.hr/index.php?show=toc&id_broj=4210, 10. 03. 2015, posebno str. 914-916, o mogućnostima za donošenje delimičnih presuda na osnovu priznanja i na osnovu odricanja, kao i Aras, S., *Donošenje kontumacijskih presuda u sporovima o izdržavanju djece*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 1, 2010, str. 255-314, dostupno na:

http://hrcak.srece.hr/index.php?show=toc&id_broj=3953, 15.03.2015. U Srbiji se stavovi kreću u rasponu od potpunog negiranja mogućnosti da se u ovim sporovima donosi presuda zbog izostanka i zaključni sudsko poravnanje, npr, Poznić, B., *Presuda zbog izostanka*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, 4, br. 3, 1956, str. 289, do dopuštanja takve mogućnosti, uz određene uslove, npr, Vasić, *Presuda zbog izostanka kao novi institut u našem pozitivnom zakonodavstvu*, Naša zakonitost, 10-12/1955, str. 15-21;

⁵⁶ Opšta kontrolna ovlašćenja suda u pogledu najboljeg interesa i eventualnu saglasnost centra za socijalni rad, kada je ona potrebna, prepoznaju se kao ograničavajući faktori, videti Aras, S., op. cit, str. 917.

⁵⁷ Videti čl. 349 st. 5, kao i čl. 426. OZ RH

⁵⁸ Petrušić, N, Konstantinović-Vilić, S., *Ostvarivanje prava na zakonsko izdržavanje pred pravosudnim organima u Vranju, Bujanovcu i Bosilegradu*, Vranje 2012, dostupno na: <http://hrcvr.org/attachment/13/Istrazivanje%20-%PRAVO%20NA%20ZAKONSKO%IZDRZAVANJE.pdf>, 12.03.2015, str. 32.

⁵⁹ Sudsko poravnanje je dopušteno o građanskim pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati, što pravo na izdržavanje nije, ali je ovde i reč samo o dogovoru o načinu i visini

obzir i prednosti koje ovakav vid okončanja spora ima u odnosu na presudu, pa i u pogledu izvršnosti.

Obaveza suda da po službenoj dužnosti štiti najbolji interes deteta najopštijeg je karaktera i stoga barijera svim nedopuštenim stranačkim dispozicijama koje su mu suprotstavljene, a sud je izvršava primenom istražne maksime. To je i osnovni razlog uvođenju mogućnosti disponiranja predmetom spora u postupcima za izdržavanje, uopšte, pa i dece, u varijanti koja obezbeđuje najpotpuniju zaštitu interesa dece. Kojoj, to bi moglo biti predmetom šire analize, s obzirom na prednosti i nedostataka dispozitivnih presuda. Izrada Građanskog zakonika Srbije u kome, u trenutnoj verziji, kao i u važećem PZ RS, nema o ovome izričitih rešenja, pravo je vreme za to. Napomenimo da su i u opštoj parnici radnje disponiranja tužbenim zahtevom predmet ocene suda u smislu protivnosti prinudno pravnim propisima, javnom poretku, pravilima morala i dobrim običajima (čl. 3 st. 3). Ne ulazeći u raspravu na temu javnog poretka, pa i javnog poretka u porodičnim odnosima, nameće se zaključak da je načelo najboljeg interesa deteta ovim pojmom zapravo obuhvaćeno, što potvrđuje da sud po službenoj dužnosti o tome mora voditi računa.⁶⁰

U kontekstu primene oficijelne maksime nužno je prokomentarisati i problem određivanja privremenih mera u postupcima o izdržavanju (ali i šire, u postupcima u koje su, načelno, involvirana deca, odnosno njihova prava). PZ RS, naime ne reguliše izricanje privremenih mera, osim u postupku u sporu za zaštitu od nasilja u porodici.⁶¹ Stoga se moraju primeniti odredbe Zakon o izvršenju i obezbeđenju.⁶² Nasuprot tome PZ F BiH odredbom čl. 249 st. 1

---

iznosa izdržavanja (up. odredbu čl. 161 sr. 2 PZ RS, npr.). Prednactom Građanskog zakonika RS (čl. 184) precizira se da se poverilac i dužnik mogu sporazumeti o visini doprinosa i načinu davanja, u pisanoj formi pred organom starateljstva, a overu vrši sud ili javni beležnik i da ima snagu izvršne isprave, Prednact Građanskog zakonika RS, dostupno na: <http://arhiva.mpravde.gov.rs/lt/articles/zakonodavna-aktivnost/gradjanski-zakonik>, 10. 02. 2015.

Sporazumi, odnosno ugovori dobijaju sve više na značaju u regulisanju ličnih odnosa, o tome, npr., Ponjavić, Z., *Ugovori kojima se uređuju lični odnosi u porodičnom pravu*, Pravni život, br. 9/1998; Ponjavić, Z., *Novo porodično zakonodavstvo - Proces privatizacije porodičnog prava*, Novo porodično zakonodavstvo, 2006; Abramowisz, S., *Contractualizing custody*, dostupno na: <http://www.google.rs/search?q=contractualization+in+family+law&ie=utf-8&oe=utf-i>, 20.02.2015; Weinrib, L., *Reconstructing Family: Constructive Trust at Relational Dissolution*, 2002, dostupno na http://chicagounbound.uchicago.edu/journal_articles, 20.02.2015; Hamilton, V., *Principles of U.S. Family Law*, 2006, str. 64, o štetnosti previše strogih imperativnih normi u odnosu na slobodu supružnika da regulišu svoje odnose ugovorom, a time i ograničenje njihovih prava, dostupno na: <http://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1183&context=facpubs>, 15.02. 2015.

⁶⁰ Tako, npr., Hauser, J., *Javni poredak u porodičnim odnosima*, Pravni život, br. 9, 2000, str. 482., koji u okviru javnog poretka u porodičnim odnosima, shvatajući ga kao centar konvergencije individualnih interesa, svrstava vrednosti kao što su: monogamija, jednakost, sloboda volje, poštovanje ličnosti, interes deteta.

⁶¹ Čl. 198 st. 2 PZ RS

⁶² Zakon o izvršenju i obezbeđenju, Službeni glasnik RS, br. 31/2011, 99/2011- dr. zakon. 109/2013 - odluka US, 55/2014 i 139/2014, čl. 293-297, privremene mere radi obezbeđenja novčanog potraživanja, a o tome i npr., Rešenje Višeg suda u Novom Sadu, posl. br. GŽ2-61/2013, od 30.12.2013., kojim je potvrđeno Rešenje Osnovnog suda u Novom Sadu, posl. br. P2-

ovlašćuje ne samo na izricanje ovih mera, nego i na izricanje po službenoj dužnosti u postupcima za izdržavanje maloletnog deteta ili deteta nad kojim je produženo roditeljsko pravo. I OZ RH predviđa određivanje privremenih mera u postupku za izdržavanje⁶³ ali i druge specifičnosti, pa i izricanje ex offo u sporu u kome se rešava o izdržavanju deteta. Uslovi su uobičajeni, kako ih vide zakoni o izvršnim procedurama, ali je jedno od prihvatljivih rešenja da se smatra da postoji opasnost za lične ili druge važne interese predlagača ako se mere obezbeđenja izdržavanja određuju u korist dece, osim u slučaju povećanja iznosa izdržavanja u skladu sa povećanim mogućnostima roditelja.⁶⁴ Kao podnosilac predloga može se pojaviti i Centar za socijalni rad, ako je ovlašćen na podnošenje predloga za izvršenje, a obim privremenog doprinosa je, načelno, koliko je neophodno za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba poverioca. Pomenimo da je sasvim prihvatljivo i rezonovanje PZ FBiH (čl. 249. st. 3), u odnosu na uslove izricanja privremene mera, odnosno da je jedini uslov da se učini verovatnim postojanje činjenica od kojih zavisi pravo na izdržavanje, osim u postupku za utvrđivanje očinstva ili materinstva. Porodični zakon Crne Gore, takodje, predviđa izricanje privremenih mera ex offo, u postupku za izdržavanje dece i drugim postupcima u kojim se po službenoj dužnosti odlučuje o njihovom izdržavanju i ako u izdržavanju ne učestvuju oba roditelja sa odgovarajućim doprinosom.⁶⁵

Čini se neophodnim da se i u porodičnom pravu Srbije reguliše izričito izricanje privremenih mera u postupcima za izdržavanje, a kada je tužilac dete i ex offo, bez obzira na to da osnov ovakvom postupanju suda može biti i Ustav RS, odnosno načelo posebne zaštite,⁶⁶ kao i čl. 6 PZ RS, odnosno dužnost "svakoga" da se rukovodi najboljim interesom deteta "u svim aktivnostima koje se tiču deteta". Razlog više je sadašnja primena opštih pravila izvršne procedure o privremenim merama, o čijoj se adekvatnosti može diskutovati.⁶⁷ Morale bi se precizirati i posebne vrste privremenih mera, ili, barem odrediti da li su to one za novčane ili nenovčane tražbine.⁶⁸

2721/13, od 26.11.2013, Elektronski bilten Osnovnog suda u Novom Sadu, 2015, dostupno na: <http://www.bilten.osns.rs/presuda/sentenca?url=privremena-mera-3>, 17.02.2015

⁶³ Čl. 537-359 OZ RH, kao i čl. 536 o ostalim situacijama

⁶⁴ Videti i čl. 538 st. 1 OZ RH, a u slučaju postupka za osporavanje očinstva ili materinstva, kada se mora učiniti verovatnim da je lice protiv koga se mera određuje roditelj deteta (st. 2)

⁶⁵ Čl. 369 st. 1 PZ RCG

⁶⁶ Čl. 66 Ustava RS, Službeni glasnik RS, br. 98, 2006 - posebna zaštita određenih kategorija lica, ali i dece.

⁶⁷ Istraživanja pokazuju da se privremene mere retko traže, a kao razlog prepoznaje se hitnost alimentacionih parnica (navodno brzo ostvarenje trajne zaštite) i nedovoljna informisanost i neznanje stranaka, Petrušić, N., *Privremene mere radi izdržavanja u parnicama iz porodičnopravnih odnosa, u: Ostvarivanje i zaštita prava na zakonsko izdržavanje*, Pravni fakultet u Kragujevcu, 2002, str. 157-172. Organ starateljstva bi, takode, imao pravo kao učesnik sui generis i da ih zahteva i da zahteva sprovođenje, ali je pitanje koliko to i čini u praksi, pa bi i ulogu organa starateljstva trebalo precizirati u ovom smislu.

⁶⁸ Ibidem, str. 164-167.

5. Hitnost postupanja, pravo na pravično suđenje i suđenje u razumnom roku

Hitnost postupanja svakako je jedna od garantija efikasnom ostvarenju sudske zaštite. U postupcima o zakonskom izdržavanju načelo hitnosti,⁶⁹ odnosno naročite hitnosti⁷⁰ je stoga ne samo prihvaćeno već se nizom posebnih procesnih rešenja nastoji na njegovoj primeni. Tako, PZ RS, predviđa da se prvo ročište u postupku za izdržavanje zakazuje u roku od osam dana od dana prijema tužbe u sudu, a da sud drugog stepena mora odlučiti u roku od 15 dana od dana dostavljanja žalbe. I iz zajedničkih odredaba PZ RS o sudskim postupcima u vezi sa porodičnim odnosima sledi hitnost postupanja kroz odredbe o nedostavljanju tužbe tuženom na odgovor, sprovođenju postupaka koji se odnose na dete ili roditelja koji vrši roditeljsko pravo na najviše dva ročišta, od kojih se prvo zakazuje tako da se održi u roku od 15 dana od prijema tužbe ili predloga u sudu i o dužnosti suda drugog stepena da o žalbi odluči u roku od 30 dana od dana dostavljanja žalbe.⁷¹ Ipak, evidentno je da u praksi postoje problemi pridržavanja rokova od strane suda pa se zaštita ostvaruje u postupku zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, ali je to dug i put sa neizvesnim ishodom.

Jedno od mogućih rešenja za ubrzanje postupka u stvarima izdržavanja dece svakako je poseban "pojednostavljeni" vanparnični postupak u stvarima izdržavanja deteta predviđa OZ RH (čl. 474-477) u kome je dete tužilac, a roditelj sa kojim dete ne živi tuženi. Pored posebnih pravila nadležnosti, u cilju zaštite prava deteta, zakon naznačuje i da u predlogu mora biti određen iznos u skladu sa čl. 314, skraćeni su rokovi dostavljanja predloga protivniku i podnošenja prigovora na predlog na osam dana, a ako se ne prigovori, sud bez održavanja ročišta i neobrazloženim rešenjem prihvata predlog. Ako protivnik prigovori postupak se nastavlja po pravilima posebnog parničnog postupka za izdržavanje. Rešenje se može pobijati samo zbog apsolutno bitnih povreda odredaba parničnog postupka ili pogrešne primene materijalnog prava. I neki dugi posebni vanparnični postupci iz OZ RHG imaju isti cilj. Tako, postupak za odobravanje sporazuma o izdržavanju (čl. 470-473)⁷² i postupak za odobravanje plana o zajedničkom roditeljskom staranju (čl. 461-469). I niz opštih odredaba za vanparnične postupke iz OZ RH ima značaja u kontekstu efikasne zaštite dečijih prava, npr., o mogućnosti da se rešenjem odredi neodložno izvršenje činidbe (čl. 443 st. 2), ovlašćenje suda da odluči da žalba ne zadržava izvršenje

⁶⁹ Videti čl. 268 st. 3 PZ FBiH i čl. 263 st. 2 OZ RH

⁷⁰ Čl. 280. PZ RS, dok se za sve postupke u vezi porodičnih odnosa predviđa hitnost postupanja ako se odnose na dete ili roditelja koji vrši roditeljsko pravo, videti odredbu čl. 204 st 1 PZ RS, kao i odredbu čl. 21 st. 2 Prednacrta Zakona o pravima deteta PS, dostupno na: <http://www.ombudsman.rs/attachments/nacrt%2009.11-11-doc>, 10. 03. 2015.

⁷¹ Videti i čl. 347 OZ RH

⁷² PZ RS u delu o samostalnom postupku za izdržavanje ne pominje sporazum o izdržavanju deteta, ali se iz konteksta odredaba o sporazumima roditelja o vršenju roditeljskog prava, posebno o samostalnom vršenju u kome se mora naći, uz ostalo, i sporazum o visini doprinosa za izdržavanje deteta od roditelja koji ne vrši roditeljsko pravo, mora zaključiti da je sporazum moguć.

ako se izriču mere kojima se štite prava i dobrobit dece (čl. 445 st. 4), odredbe o sredstvima prisile u postupcima, kakvo je prisilno dovođenje, oduzimanje isprava, zatvorske kazne i sl. za lica koja protivno nalogu suda ne preduzimaju neophodne procesne radnje (čl. 441), pravila dokazivanja (čl. 440) i niz drugih.

⁷³

Efikasnosti parničnih postupaka uopšte, pa i onih za izdržavanje doprinose rešenja o tzv. vremenskom okviru za sprovođenje postupka,⁷⁴ uz pomenuto ograničenje da će se postupak sprovesti "po pravilu" na najviše dva ročišta, pri čemu odrednica "po pravilu" svakako ne doprinosi hitnosti i omogućava sudijama odstupanja na koja je već upozoreno. No, postojanje vremenskog okvira ne znači da se ročišta ne mogu odlagati.⁷⁵ Svako odlaganje, pak, uslovljava novi vremenski okvir. I drugi mehanizmi koji služe ubrzanju postupaka, npr., o tome da sud, opet "po pravilu", zakazuje jedno ročište za glavnu raspravu radi izvođenja svih dokaza ili da, ukoliko je potrebno održati više ovakvih ročišta, sud ih zakazuje "u najkraćem vremenskom razmaku" (čl. 309 st. 2,3 ZPP), svakako su od koristi, ali ne i dovoljna.

No, bez obzira na to da su ustanovljeni izvesni procesni mehanizmi koji treba da doprinesu efikasnosti postupaka u vezi dečijih prava, pa i za izdržavanje, čini se da, barem u Srbiji, još uvek nisu u primeni najadekvatniji procesni instrumenti, a posebno se ovakav zaključak odnosi na adhezione parnice za izdržavanje. Odluke Suda za ljudska prava donesene protiv Srbije ukazuju na to da je u postupcima o poveravanju dece, a onda i izdržavanju, česta povreda čl. 6 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava, odnosno prava na suđenje u razumnom roku, nedopuštenom dužinom trajanja parničnih, ali i izvršnih postupaka, kao i izvršavanja privremenih mera.⁷⁶ Posebna tema, kojom se zbog ograničenog obima ne možemo baviti je neizvršavanje sudskih odluka o izdržavanju, odnosno uskraćivanje izdržavanja.⁷⁷

---

⁷³ Prethodni OZ RH imao je takođe posebno pravilo i tome da će se podaci o adresi tuženog kada je tužilac dete tražiti po službenoj dužnosti od policijske uprave, a ako dostava ni tada nije moguća, postaviće se tuženom privremeni zastupnik (čl. 305b, 305c i 305d OZ RH), a ovakvo rešenje ima smisla s obzirom da je i dostavljanje tuženom u ovim postupcima otežano zbog različitih načina izbegavanja prijema.

⁷⁴ Čl. 308 ZPP RS, inače svi zakoni država regiona predviđaju primenu zakona o parničnom postupku za sva pitanja koja nisu posebno regulisana

⁷⁵ Čl. 329 ZPP RS

⁷⁶ Npr., odluke u slučajevima: Veljkov protiv Srbije, predstavka br. 23087/07, presuda od 19. 04. 2011, dostupno na: <http://pecscanik.net/up-content/PDF/Presude/Veljkov.pdf>, 12. 03. 2015; Dimitrijević i Jakovljević protiv Srbije, predstavka br. 34922/07; Ristić protiv Srbije, predstavka br. 32181/08, presuda od 18. 01. 2011; M.V. protiv Srbije, predstavka br. 45251/07, presuda od 22. 09. 2009, dostupno na: <http://www.zstupnik.mpravde.gov.rs>. Uglavnom, odluke se odnose na postupke poveravanja, odnosno staranja o deci i njihovo izvršavanje, ali ne i na samostalne postupke o izdržavanju.

⁷⁷ Petrušić, N., Konstantinović-Vilić, S, *Ostvarivanje prava na izdržavanje - (ne)moć države*, Zbornik radova "Vladavina prava i pravna država regionu", Istočno Sarajevo, 2014, o tzv. ekonomskom nasilju koje, u slučaju uskraćivanja izdržavanja posebno pogađa decu. Interesantne podatke daje istraživanje o (ne)efikasnosti parničnih i izvršnih postupaka za izdržavanje (obj. u radu iz napomene br. 57 ovog rada).

Takođe, u kontekstu prava na pristup pravosuđu (pravdi), koje ima rang osnovnog pravnog principa, obaveza je država da obezbede da niko ne bude "sprečen ekonomskim preprekama u svom nastojanju da ostvari ili odbrani svoje pravo pred sudom",⁷⁸ izdvajaju se dva značajna pitanja. Prvo je pitanje besplatne pravne pomoći, drugo, oslobođenje od prethodnog plaćanja troškova parničnog postupka. Zakoni o besplatnoj pravnoj pomoći su već doneseni u nekim državama u regionu,⁷⁹ negde su, već nedopušteno dugo, u fazi izrade.⁸⁰ O njihovom značaju ne treba posebno govoriti u odnosu na postupke koji se tiču prava dece, pa i one o izdržavanju, u okolnostima sve većeg siromaštva kao posledice globalne ekonomske krize, a posebno u tranzicionim, pa i državama našeg regiona. Vođenje sudskih postupak je, opšte je mesto, veoma skupo, a to značajno negativno utiče na realizaciju prava na pristup sudu.

Oslobođenje od prethodnog plaćanja troškova parničnog postupka je, u pravnom sistemu Srbije, pre svega, povezano uz mogućnost da se stranci prizna i pravo na besplatnu pravnu pomoć (besplatnog punomoćnika), odnosno ukoliko je stranka potpuno oslobođena od plaćanja troškova postupka (takse i predujam za izvođenje dokaza i objavljivanje sudskih oglasa), ali se i ovo nerado koristi u praksi.⁸¹ Samo oslobođenje, pak, uslovljeno je okolnošću da stranka nije, prema svom opštem imovnom stanju, u mogućnosti da ovakve troškove snosi.⁸² No, sud odluku o oslobođenju donosi isključivo po predlogu stranke, ali može prikupljati podatke i obaveštenja o imovnom stanju stranke i po službenoj dužnosti.⁸³ Uz konstataciju da su ovakva zakonska rešenja značajna garantija olakšanju procesnog položaja lica koja nemaju, ili nemaju dovoljno finansijskih sredstava za život, a onda i za vođenje sudskih postupaka, treba reći da istraživanja pokazuju da do oslobađanja relativno retko i dolazi u praksi. Uzrok se prepoznaje u nedovoljnoj informisanosti stranaka o ovoj zakonskoj mogućnosti i ignorisanju zahteva od strane sudova, koji su posledica nedostatka sredstava iz kojih bi se troškovi predujmili.⁸⁴

---

⁷⁸ Petrušić, N., *Pravo na pristup pravdi u svetlu novog ZPP, u: Pristup pravosuđu - instrumenti za implementaciju evropskih standarda u pravni sistem RS*, Knj. 2, Zbornik radova, Niš, 2007, str. 167.

⁷⁹ Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći RH, NN, 143/13, dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/286/Zakon-o-besplatnoj-pravnoj-pomoći>, 13. 03. 2015; Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći CG, Službeni list CG, br. 20/2011, dostupno na: <http://www.sluybenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag={7AE2D296-5FF0-4907-9A65-AF3A97D0BD4>, 13. 03. 2015; Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 120/13, 63/14

⁸⁰ Nacrt Zakona u RS, dostupno na: <http://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php>, 13. 03. 2015;

⁸¹ Čl. 170, u vezi čl. 168 i 169 ZPP RS, videti o tome kod Petrušić, N., op. cit, str. 167.

⁸² Čl. 168 ZPP RS

⁸³ Čl. 169 st. 3 ZPP RS

⁸⁴ Petrušić, N, Konstantinović-Vilić, S., op. cit, str. 33.

6. Zaključak

Značaj ostvarenje prava na zakonsko izdržavanje ne treba posebno potencirati, posebno u uslovima sve većeg siromaštva, pa i porodičnog i ličnog. Često iznosi koje sud dodeljuje za izdržavanje jedina sredstva i način da se obezbedi egzistencija izdržavanog lica. U odnosu na decu, specifičan problem čini to da se pomenutim sredstvima, uz životni egzistenciju, moraju obezbediti i ona koja imaju za cilj razvoj deteta - fizički, mentalni, duhovni, moralni i socijalni. Obaveze u ovom smislu imaju, primarno, roditelji i druga lica određena nacionalnim zakonodavstvima, ali i država. sam sudski postupak, pak, mora biti efikasan, a procesni mehanizmi adekvatni pravnoj prirodi prava na izdržavanje i opštem cilju, odnosno odgovornosti delovanja u najboljem interesu deteta. Primena istražnog načela u najširem smislu čini se, stoga, kao neophodnost posebno pri utvrđivanju ukupnih potreba deteta, ali i mogućnosti dužnika izdržavanja, a ovdje, u slučaju da primarni dužnici nisu u mogućnosti da obezbede takva sredstva, neophodno je predvideti čvrste dopunske procesne mehanizme za obezbeđenje iz budžeta države i olakšan način isplate.

Analiza porodičnih zakona jednog broja država regiona ukazuje na razlike u pristupu načelu dispozicije, posebno u odnosu na dispozitivne presude i sudsko poravnanje. Povoljnosti, ali i mane ovih instrumenata su brojne, stoga je neophodno analizirati ih sa aspekta dopustivosti u alimentacionim parnicama i izričito normirati prihvatljivu varijantu koja omogućava zaštitu prava deteta na najvišem nivou, odnosno uz proveru sa aspekta najboljeg interesa deteta. Postoje i značajne razlike, dileme i problemi u primeni niza drugih procesnih instituta, od koji je ograničen broj pomenut i analiziran u radu. Sa aspekta pravnog sistema Srbije, moglo bi se zaključiti da postojeća rešenja Porodičnog zakona nisu u dovoljnoj meri garantija efikasne zaštite dece u postupcima za zakonsko izdržavanje pa je nužno, u postupku izrade Građanskog zakonika, koja je u toku, predvideti niz novih ili postojeća prilagodi ovim ciljevima.

RESUME

Realization of the right to legal child alimony is often the only way for providing the means necessary for existence, as well as for the development of the child – physical, mental, spiritual, moral and social. The obligations in this regard have, primarily, parents and other parties determined by national legislations, but also the state. Judicial proceedings, in circumstances where the necessary resources are not provided spontaneously by the primary debtors of the obligation, must be efficient, and the procedural mechanisms must comply with the legal nature of the right to child support and the goal - the best interest of the child. Therefore, by applying inquisitorial procedure in the broadest sense, it is necessary to determine the overall needs of the child, and then, in the event that the primary debtors are not able to provide such resources, provide additional protection mechanisms - securing funds from the state budget and easier method of payment..

The analysis of family law in a number of countries in the region indicates differences in the approach to the disposition principle, particularly in relation to the dispositive judgments and the court settlement. The advantages, but also disadvantages of these instruments are numerous, therefore it is necessary to analyze them in terms of admissibility in alimony lawsuits and specifically standardize the acceptable option that enables the protection of the rights of the child at the highest level, with the verification from the point of the child's best interest. There are considerable differences, dilemmas and problems in the application of a number of other procedural institutes, out of which a limited number was analyzed in this paper. From the aspect of the Serbian legal system, it could be concluded that the existing solutions of the Family Law do not sufficiently guarantee effective protection of children in proceedings for legal child alimony, so it is necessary, in the drafting of the Civil Code, which is in progress, to predict a series of new, or to adapt the existing solutions to these goals.

Key words: civil proceedings for child alimony, inquisitorial procedure, ex officio, public hearing within a reasonable time, urgency of action